

تبار انحراف

پروہان در جریان شناسی انحرافات تاریخی

جلد سوم

از پایان حکومت حضرت ام المومنین (ع) تا پایان قیام مختار

زیر نظر استاد حجت الاسلام والمسلمین حاج مهدی یارالحق

سرشناسه: ارجینی، ابراهیم. گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور: تبار انحراف: پژوهشی در جریان شناسی انحرافات تاریخی / محققین ابراهیم
ارجینی، رضا مصطفوی، مهدی کریمیان؛ زیر نظر مهدی طائب؛ تهیه و تنظیم موسسه مطالعات فرهنگی
لوح و قلم.

وضعیت ویراست: [ویراست ۳]
مشخصات نشر: قم: ولاه منتظر (عج)، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ج.

شابک: ۱۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۲۸-۱؛ ۱۰۰۰۰۰ ریال (ج. ۱)، چاپ نهم؛ ۱۰۰۰۰۰ ریال
(ج. ۱، چاپ هشتم)؛ ج. ۳: ۹۷۸۶۰۰۹۸۱۶۰۳۵

وضعیت فهرست نویسی: فایا
A deviant derivation. : یادداشت: پشت جلد به انگلیسی
یادداشت: در جلد سوم کتاب محققان ابراهیم ارجینی و محمد حسین فروغی است.

یادداشت: چاپ قبلی: ابتکار دانش، ۱۳۸۸
یادداشت: ج. ۱ (چاپ هفتم).

یادداشت: ج. ۱ (چاپ هشتم): بهار ۱۳۹۲

یادداشت: ج. ۱ (چاپ نهم): تابستان ۱۳۹۲

یادداشت: ج. ۳ (چاپ اول): (۱۳۹۴) (فیب).

یادداشت: ناشر جلد سوم کتاب کتابستان معرفت است.

یادداشت: کتابخانه.

مندرجات: ج. ۱. افزافه نشر ختم - ج. ۲. از پایان حکومت حضرت امیرالمومنین (ع) تا پایان
قیام مختار.

عنوان در پژوهش: درمیان شناسی انحرافات تاریخی.

موضوع: ۱۰۰ - تاریخ

موضوع: ۱۰۰ - تاریخ

شناسه افزوده: مص. وی. رضا، گردآورنده

شناسه افزوده: کریمیان، مهدی، گردآورنده

شناسه افزوده: طائب، مهدی، ۱۳۰۱ - ناظر

شناسه افزوده: موسسه اطلاع رسانی و اطلاعیه - شکی لوح و قلم

رده بندی کنگره: ۲۱۳۹۲ / ۴۰۳ / ۱۶ / ۱۶۱۱۱۱

رده بندی دیویی: ۲۹۶

شماره کتاب شناسی ملی: ۲۳۸۴۳۳۵

پژوهش و تدوین: مؤسسه‌ی فرهنگی حدیث لوح و قلم
زیر نظر: استاد حجت الاسلام والمسلمین مهدی طائب
محققان: ابراهیم ارجینی، محمد حسین فروغی
ناشر: کتابستان معرفت

مدیر هنری: محمد هادی جوکار

نوبت چاپ: تابستان، ۱۳۹۴

تیراژ: ۲۰۰۰

قیمت: ۱۱۵۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۱۶-۳۰۰-۰

لراح: ۱۴۱۰ اکبرزاده

ویراستار: محمد حسن استادی مقدم

صفحه‌آر: عباس نصیریان

چاپ و صحافی: دفتر چاپ و نشر

کتابستان مرکزی: قم، خیابان ارم، روبروی پاساژ ساس، ساختمان کوثر

تلفن: ۰۲۵-۳۱۰۷۴ همراه: ۰۹۱۲۶۳۶۶۹۶۲

کتابستان تهران: تهران، میدان شهدا، داخل ایستگاه مترو

تلفن: ۰۲۱-۳۳۳۵۰۰۷۲

پایگاه اینترنتی: www.ketabstan.ir

حق چاپ و نشر برای انتشارات کتابستان معرفت محفوظ است

دفتر مرکزی: تهران

فهرست اجمالی

- ۷ | مقتمه
- ۱۳ | فصل اول: قبیله‌ی نیرنگ
- ۲۱ | فصل دوم: پریسوه بن مش قهرمانانه‌ی تاریخ
- ۵۹ | فصل سوم: فصل سرد
- ۸۳ | فصل چهارم: پایان شب
- ۱۲۱ | فصل پنجم: فصل خون
- ۱۴۱ | فصل ششم: پیروزی خون بر سمایر
- ۱۵۰ | فصل هفتم: شهر خاموش
- ۱۶۱ | فصل هشتم: نغمه‌های انتقام
- ۱۸۰ | فصل نهم: تولد دوباره
- ۲۰۵ | فهرست تفصیلی
- ۲۱۱ | کتابنامه

مقدمه

«فرزندم! دلت را با موعظه زنده کن، و با بی‌ رغبتی به دنیا بمیران.
آن را با یقین قوی کن. با کم‌ نورانی‌ نما، و با یاد مرگ فروتن
و خوار کن، و به اقرار با نادانی‌ ندن همه چیز وادار، و به فجایع دنیا
بینا گردان، و از صولت روزگار، و بچ دگرگونی شب‌ها و روزها
بر حذر دار، اخبار گذشتگان را به او آواز ده کن، آنچه را بر سر
پیشینیان آمد، به یادش آور، در شهرهای آن‌ها و در میان آثارشان
سیاحت کن، در آنچه انجام دادند و این‌که از دنیا عجا‌ منتقل
شدند و در کجا فرود آمدند و منزل کردند، دقت کن، و بیایی
که از کنار دوستان رفتند، و به دیار غربت وارد شدند، و گویی
تو هم به اندک زمانی چون یکی از آنان خواهی شد...»

پسرما! اگرچه من به اندازه‌ی مردمی که پیش از من بوده‌اند، عمر

نکرده‌ام، ولی در کردارشان دقت، و در اخبارشان فکر نموده، و در آثارشان سیاحت کرده‌ام، تا جایی که همانند یکی از آنان شده‌ام، بلکه گویی از پی آنچه که از وضع آنان به من رسیده، عمرم را با اولین و آخرینشان گذرانیده‌ام، زلال اعمالشان را از تیرگی، و سود و زیان کردارشان را شناختم، از این‌رو از هر چیزی پاکیزه و خالصش را برای انتخاب کردم، و از میان آن‌همه برنامی زیبایش را برای برگزیدم، و نامعلوم آن را از تو دور داشت.

این چند سطر، چشم‌رنامه‌ی علی (ع) به هنگام ترک صفین است که آن را خطاب به یکی از فرزندان خود انشاء فرموده است. نامه‌ای که می‌توان آن را در حکم وصیت‌نامه‌ی امیرالمؤمنین (ع) برای فرزندانش دانست؛ فرزندانی که بسیاری از ایشان در زمان ارباب عرصه‌ی خاکی این دنیا را تجربه نکرده و از راز و رمزهای این جهان بی‌خبر و بی‌باز بودند.

۱. نهج البلاغه، نامه‌ی ۳۱:

أَخِي قَلْبُكَ بِالْمَوْعِظَةِ وَآمِنَةٌ بِالرَّهَادَةِ وَتَوَكَّلْ بِالْيَقِينِ وَتَوَكَّلْ بِالْحِكْمَةِ وَذَلِّهِ بِذِكْرِ الْعِزِّ وَتَوَكَّلْ بِفِعْلِ الْغَنَاءِ بِضَرْفَةِ الْإِنْعَادِ وَحِزِّهِ صَوْلَةِ الدُّعْوَى وَفُحْشِ تَقَلُّبِ اللَّيَالِي وَالْأَكْيَامِ وَاغْرِضْ عَلَيْهِ اخْتِبَارَ النَّاصِبِينَ وَذِكْرَهُ بِمَا أَصْلَحَ مِنْ كَانَ قَبْلَكَ مِنْ الْأَوَّلِينَ وَبِرِّي دِبَارَهُ وَأَتَارَهُ فَأَنْفِزْهُمَا فَعَلُوا وَعَمَّا انْقَلَبُوا وَأَيْنَ خَلُوا وَتَزَلُّوا فَإِنَّكَ تَجِدُهُمْ قَدْ انْقَلَبُوا عَنْ الْأَحْيَةِ وَخَلُّوا دِبَارَ الْعَزَّةِ وَكَانَكَ عَنْ قَلِيلٍ قَدْ صِرْتَ كَأَحَدِهِمْ. أَيْ بُوِّي إِنِّي وَإِنْ لَمْ أَكُنْ عُيُزْتُ غُمْرٌ مِنْ كَانَ قَبْلِي فَقَدْ نَظَرْتُ فِي أَغْمَالِهِمْ وَفَكَّرْتُ فِي أَخْبَارِهِمْ وَسِرَّتْ فِي أَتَارِهِمْ حَتَّى عُدْتُ كَأَحَدِهِمْ بَلْ كَأَنِّي بِمَا انْتَهَى إِلَيَّ مِنْ أُمُورِهِمْ قَدْ عُيُزْتُ مَعَ أُولَاهُمْ إِلَى آخِرِهِمْ فَعَرَفْتُ صَفْوَةَ ذَلِكَ مِنْ كَدْرِهِ وَنَفْعَهُ مِنْ صَرَرِهِ فَاسْتَحْلَصْتُ لَكَ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ تَجِبُ لَهُ وَتَوْحِيْتُ لَكَ جَبِيلَهُ وَصَرَفْتُ عَنْكَ مَجْهُولَهُ.

اکنون این علی علیه السلام است که می‌خواهد پدرا نه، فرزندان ش را در همه‌ی روزگاران برای روزهای سختی که در پیش است، نصیحت و توصیه کند و ایشان را برای عبور از کوره‌راه‌های مسیر پرپیچ و خم تاریخ هدایت نماید. پس دست به قلم و دوات برده و این عبارات دل‌آویز را توشه‌ی راه ایشان قرار می‌دهد.

بیانِ امیرِ بیان: ا که خود قرآن ناطق است، می‌توان در اضلاع ثقل او یعنی قرآن صامت به دل دیگری دید؛ آنجا که خدای متعال بندگان ش را به سیر و سفر در زمین دستور می‌دهد. این کوچ و جابجایی را مقدمه‌ای برای هدفی مهم و مقدس، یعنی لزوم عبور از عاقبت پیشینیان معرفی می‌کند:

«قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ»^۱
 «بگو: محکم نمی‌بیند در زمین بگردید، آن‌گاه بنگرید که فرجام تکذیب‌کنندگان چگونه بوده است.»^۲

«قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ»^۳
 «بگو: در زمین بگردید و بنگرید فرجام گنه‌پیشگان چگونه بوده است.»^۴

۱. انعام، ۱۱.

۲. نمل، ۶۹.

«قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ
كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ»

«بگو: در زمین بگردید و بنگرید فرجام کسانی که پیشتر بوده

[و] بیشترشان مشرک بودند چگونه بوده است.»

اما چرا خدا، رسول و هادیان این راه تا این اندازه بر رجوع به آثار پیشینیان تأکید را اهتم دارند؟ مگر از قدیم مشهور نبوده که «گذشته‌ها گذشته و باید به فکر آن بود؟ مگر نمی‌گویند: «اگر بخواهی به دیروزها خیره شوی از امروزها و فرداهای خوار هم ماند؟» به راستی مگر دیروزها چقدر برای امروز و فردای ما مهم است که تا آن حد نسبت به تأمل و تفکر در آن‌ها مورد خطاب قرار گرفته‌ایم؟

اگرچه پاسخ مفصل و کامل به این سؤال، محال دیگری می‌طلبد و قامت مقدمه‌ی این کتاب برای پرداخت تام و تمام به آن در تاه است، با این حال به طور اختصار باید دانست که نگاه ما به گذشته چگونه است.

یک نوع نگاه ما به گذشته، فقط و فقط برای آن است نه برای آنچه از دست داده‌ایم، آه حسرت سردهیم و برای آنچه به دست آورده‌ایم، سرود لذت بخوانیم. این نگاه به گذشته، نتیجه‌اش خیره ماندن به دیروزها و ماندن از امروز و فرداهاست. نگاهی بدون عبرت و درس‌آموزی که انسان

را از حرکت و فعالیت بازداشته، به رکودی و خمودی خواهد کشاند. ناگفته پیداست که این نگاه همواره مورد تقبیح عقل و نقل بوده و از هیچ پشتوانه و اعتباری برخوردار نیست.

اما نگاه دیگر آن است که ما گذشته را آیینی امروز بدانیم و با نور تجربیات تاریخ، آن پیش پای تاریک فرداهایمان را روشن بینیم و از سیاهی و ظلمت مکرها، حیل‌هایی که دشمنان برای ما ترسیم کرده‌اند، با موفقیت نجات یابیم. این نگاهی است که هر عقل سلیم آن را جایز و بلکه واجب می‌داند و این گاهی است که قرآن، رسول و امامان ما را به داشتن آن دستور می‌دهند.

شاید همه‌ی حرفها در اهمیت این نگاه را بیان در بیانی موجز و نغز از مقام معظم رهبری خلاصه کرد:

«تاریخ یعنی شرح حال ما، در صحنه‌ای یکم... تاریخ یعنی من و شما، یعنی همین‌هایی که امروز اینجا هستیم. هر کس که ما را شرح تاریخ را می‌گوید، هر کدام‌مان باید نگاه کند و ببینیم در کدام قسمت داستان قرار گرفته‌ایم. بعد ببینیم کسی که مثل ما در این قسمت قرار گرفته بود، آن روز چگونه عمل کرد که ضربه خورد؟ مواظب باشیم آن‌طور عمل نکنیم.»

کتاب حاضر که به همت واحد پژوهش مؤسسه‌ی فرهنگی و پژوهشی لوح و قلم ردای نشر برتن کرده، کتاب سوم از مجموعه‌ی «تبار انحراف» است، که برپایه‌ی جلسات تدریس تاریخ تحلیلی حجت الاسلام و المسلمین مهدی طائب تولید شده است. پیاده‌سازی صوت‌های دروس، ویرایش اولیه، تاریخ، مستندبای و ویرایش نهایی، سیر این کتاب از ابتدا تا به انجام بوده است. شایان ذکر است کتاب دوم از این مجموعه که به بررسی نقش یهود در حوادث خلافت پس از رسول اعظم ﷺ می‌پردازد، به دلیل روند طولانی پژوهش و تدوین به رفیق الهی پس از جلد سوم و در آینده‌ای نه چندان دور منتشر خواهد شد.

ناگفته پیداست که فعالیت‌های بشری عاری از نقص و کاستی نیست. بنابراین، از خوانندگان گرامی انتظار می‌شود که نقطه نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را درباره‌ی اثر حاضر از خادمان خود در مؤسسه‌ی فرهنگی و پژوهشی لوح و قلم دریغ نفرمایند.